

Ozsváth Judit

„Szerelem a javából, ami a munkám során végig fog kísérni” Beszélgetés Rusz Csilla nagyváradi drámapedagógussal

Főképpen mosolyogva látni őt. Olyan ember, akinek jó az „erőterében” lenni. Az idei nagyváradi Országos Drámapedagógiai Napokon is mindenkire volt ideje – türelmesen, kedvesen figyelt, beszélt és tett azért, hogy minden rendjén legyen, és senki se zökkenjen ki az ilyen helyen megszokott szeretetteljes hangulatból. Rusz Csilla nagyváradi tanítónő azon kevesek egyike, akik országhatáron belül és kívül is elismert drámapedagógusnak számítanak. Az említett rendezvény után „drámás” kérdésekről ültünk le beszélgetni.

Ozsváth Judit: Ez itt most egy „forró szék”. Kérlek, „foglalj helyet” benne, és mutasd be az olvasóknak Rusz Csillát!

Rusz Csilla: Tanító, 25 éve tanít. Szereti az embert, a kicsit is, a nagyot is.

O. J.: A hazai szakmabéliek közül sokan elsősre a drámapedagógiát társítják a nevedhez. Mikor és hogyan talákoztál ezzel az alternatív módszerrel?

R. Cs.: Tizenhat évvel ezelőtt először a nővéremtől hallottam a drámapedagógiáról, ő színházrendező. Adott egy Gabnai-könyvet a kezembe, s azt mondta, ebbe bele fogsz szeretni, ez kell neked. Igaza volt. Aztán közösen írtunk egy szakmai anyagot *Alternatív módszer az oktatásban (Mi a drámapedagógia?)* címmel. Beneveztünk egy pályázati versenyre vele, s nyertünk is. De a gyakorlatban még csak alig-alig használtam.

Emberként közel állnak hozzám az előadóművészetek, de mondhatnám, a művészetek úgy általában, ezt nem tudtam levetközni tanítóskodásom alatt sem, ösztönből tettem olyasmit, amit később tanítottak a mestereim nekem.

Tizennégy évvel ezelőtt talákoztam igazi mesteremmel, Kovács Andrásné, Rozika nénivel. Nagyon örülök, hogy ő volt az első szakember, akitől a drámapedagógiát tanultam. Éveken keresztül tanfolyamain az élményközpontú tanításra helyezte a hangsúlyt, a gyakorlatra – csak játszottunk, sírtunk és neveltünk, katarktikus élményeim voltak, színház volt minden foglalkozása. Ő indított el ezen a pályán.

O. J.: A találkozásból közben „szerelem” lett, ami – ha jól érzékelem – semmit sem veszít az intenzitásából. Mi ennek az oka?

R. Cs.: Szerelem a javából, ami a munkám során végig fog kísérni. Tanítójelöltként, kezdő tanítóként is éreztem, hogy a módszertankönyvekből, a didaktikából hiányzik valami. Kevés. Kell lennie egy olyan módszernek, ami tanítható is, s amitől egy óra érzelmeket fejleszt, személyiséget s lelket is. Tizennyolc évesen azt hittem, a legfontosabb az, hogy a gyerek tudjon szorozni, mikorra a

tanterv előírja. Ma már tudom, nem ez a legfontosabb. Olyan eszközt kaptam a drámától, ami megszépíti a tanítást, ami élénkíti a napjaimat, ami közelebb visz a gyerekekhez, ami kiírja a monotonitást, aminek segítségével tudok élményszinten tanítani, s ami segít abban, hogy fejlődjön a kreativitásom, a humorom, s különböző készségeim, képességeim. Nőtt a türelmem, igazságérzetem, ismeretátadási képességem, találékonyságom, s a szuggesztív erőm is. A drámapedagógia segített nekem abban, hogy a saját személyiségem is fejlődjön.

A pedagógus elsődleges munkaeszköze a saját személyisége – amit tesz, mond, képvisel, az mind a személyiségén átszűrődve jut el tanítványaihoz –, szükség van tehát saját személyiségem „csiszolására” is.

O. J.: Kiket tekintesz mestereidnek ezen az úton? Milyen útravalókat csomagoltak ők neked?

R. Cs.: Első mesterem nevét már megemlítettem, Rozika néni után sorakoztak a többiek: Előd Nóra, Achs Károly, Török László (Dafti), Kiss Tibor, Hollós József, Kunné Darók Anikó, Zalavári András, Fodor Mihály. Nagyon sok drámás kollégától tanultam még, olykor egyszeri találkozások alkalmával is. E módszer nem tanulható meg 60 vagy 120 óra alatt, szerintem ez az a módszer, melyet egy egész pályán át kell tanulni. Talán ezt az útravalót kaptam mestereimtől.

O. J.: Milyen módon alkalmazod a drámát iskolai munkád során? Hogyan fogadják a gyerekek?

R. Cs.: Heti egy órában van drámaóra mint választott tantárgy, de egy drámás tanítónéni minden óráját átszövi a „dráma” szelleme, legyen az matek- vagy anyanyelvóra. A gyerekek vevők a színház eszközeivel történő tanításra. A hatéves a képzelet, a „mintha” világában otthon van, az a sajátja, ezt kellene megőriznünk az iskolában.

Amúgy azt gondolom, nem mindenki kezében működik a drámapedagógia. Alkati, lelki, emberi és szakmai egymásra találás szükséges ahhoz, hogy ez a módszer a pedagógus kezében jól működjön.

O. J.: Miben lesznek mások azok a gyerekek, akiket a drámapedagógia eszközeivel (is) nevelnek?

R. Cs.: Hát nem biztos, hogy az évvégi felmérésük lesz jobb tőle. De ez sem kizárt. Szerető és szerethető emberkéek lesznek. Elfogadják társaikat, féltik az elesetteket. Beszélgetnek egymással! Nagy szó! És tudnak is beszélgetni. Mernek kérdezni és mosolyogva felelni. Megérintenek, s elfogadják egymás érintését is. Nagyokat kacagnak. Kitaróak a munkában. Nem félnek a „színpadtól”, örömforrás a szereplés. Tudnak mesét hallgatni, tudnak játszani, tudnak a hallgatóság számára élvezhetően olvasni.

Minden gyerek viselkedésében látható, hogy elfogadja és vállalja önmagát (külsőjét, alkatát, gondolatait, érzelmeit, véleményét, szándékát, tetteit). Csökken mind az önmaguk túlértékelése, mind a kisebbrendűségi érzésből fakadó gátlás. Fejlődik önuralmuk, önfegyelmük, jobban figyelnek a külső és belső környezetükre. A drámajátékok során nő testi, térbeli biztonságuk, esztétikai érzékenységük, kezelni és elviselni tudják a konfliktusokat, kulturáltabbá válik vitakészségük, kedvezőbben alakul ki társas kapcsolatuk, toleráns magatartásuk, empátikus készségük.

Nagy szavak ezek, talán ha filmeznénk, hogy hogyan válik egy frusztrált, szorongó, halk szavú kislányból igazi mesemondó, aki versenyekre jár, ha lát-nánk az enyhén szellemi fogyatékos gyereket, miként terelgetik a színpadon társai, hogy megtalálja helyét, de ez a közönség számára észrevétlen legyen... Ha látnák, a játsszók hogyan fogadják el önként az együttműködés szabályait, hogy kedvvel, örömmel, alkotóként, aktívan vesznek részt a drámaórákon... Sem tesztekkel, sem felmérőkkel nem mérhetőek azok a pozitív változások, melyek sok-sok drámaóra során következnek be a gyermekek viselkedésében, személyiségük fejlődésében, társas kapcsolataikban.

Itt a szülő és a tanító a mérő, felmérő és látó, nem a „tanfelügyelő”.

O. J.: Azon túl, hogy személyesen elköteleződöttél emellett az alternatív módszer mellett, Nagyváradon drámapedagógiai műhelyt is létrehoztál. Ez sem a tegnap történt... Kérlek, beszélj ennek történetéről, céljairól, működési formájáról, „eredményeiről”!

R. Cs.: Tizenöt évvel ezelőtt hazajöttem egy szovátai drámapedagógiai képzésről, melyet Kovács Andrásné tartott. Akkor ösztönből éreztem, hogy alkalmazott módszereim megerősödhetnének szakmaisággal, ha a drámában elmélyülök. Hinteni akartam a „magot”, népszerűsíteni, tudatni kollégáimmal, hogy van egy „csodaszer”. Nem akarom misztifikálni a drámapedagógiát, de meggyőződésem, hogy csodákra képes. Egy városi pedagógiai kör alkalmával tartottam egy élménybeszámolót, s felmértem, lenne-e érdeklődés a drámapedagógiai iránt. Száz emberből 80-at érdekelt. Rögtön hozzáláttam a szervezéshez. Évente három-négy tanfolyamot szerveztem, s egyszer csak azt láttam, hogy vannak, akik mellém álltak, segítenek a szervezésben, akiket ugyanúgy érdekel e módszer, akárcsak engem, s szívügyüknek tekintik, hogy szórjuk a „magot”. A műhely önszerveződéses alapon működött. Volt, hogy havonta találkoztunk, bemutató foglalkozásokat tartottunk egymásnak, melyeket szakmai értékelők követtek, aztán a műhely városi, megyei, majd országos tanfolyamok szervezésébe kezdett. Nincs mögöttünk bejegyzett civil egyesület (mindig hanyagoltuk), nincs intézmény sem mögöttünk, de elértük, hogy a Bihar

Megyei Pedagógus Ház, valamint a Hargita Megyei Apáczai Pedagógus Ház felterjessze a programjai közé a drámaképzést.

A Nagyváradi Drámapékhely egy önkéntes pedagógusokból álló műhely. Alaptagjai: Bárdi Márta, Kovács Ildikó, Nagy Ágota, Kubola Anikó és jómagam. Valójában magánjellegű minden nagyváradi „találkozó”, a hallgatók csekély önköltséggel támogatják egy-egy tanfolyam megszervezését, melyből a terebért, előadók étkeztetését, esetleg aprócska protokoll ajándékát biztosítjuk. Előadóinknak legtöbbször csak otthonainkban tudunk szállást biztosítani, de előfordult az is, hogy a minisztérium továbbképzési programjában szerepelt a drámaképzés, s ekkor már minden hivatalosan működött. 2008-ban volt ez így. Az RMPSZ és a BMPSZ az utóbbi években mindig a támogatóink között van, s állandó támogatónk a Magyar Drámapedagógiai Társaság is.

O. J.: Milyen rálátásod van a hazai drámapedagógiai tevékenységekre? Bátran nyúlnak-e a módszerhez a pedagógusok? Működnek-e máshol is drámás műhelyek?

R. Cs.: Tudomásom szerint még a kezdetekben talán Sepsiszentgyörgyön volt drámapékhely, de már több mint tíz éve csak a nagyváradi ról tudok. Képzéseket tartani már több helyen voltam Szatmár, Kolozs, Szilágy, Hargita, Kovászna, Bihar megyében. Ezeket mindig lelkesedéssel fogadják a pedagógusok. Óráikon alkalmazzák is a gyakorlatokat, játékokat, a megtorpanás akkor történik, amikor a tanítási drámával találkoznak, s meglátják, hogy mi az élményszerű tanítási módszer lényege. Minél többet tudsz róla, annál inkább megtorpanasz: hú, ez ennyire bonyolult! Ezen túl kell lépni, s akkor már működni fog.

Bihar megyében kb. 300 pedagógust tudunk megfertőzni ezzel a módszerrel, abból legalább 100-an beépítik tanóráikba. Zömében tanítók jelentkeznek a tanfolyamainkra: kb. kétharmad a tanító, egyharmad a tanár és óvónő együtt. Vannak alaptagok, akik minden tanfolyamon jelen vannak, különböző magyarországi drámás rendezvényeken is részt vesznek. Egy-egy helyi szinten megszervezett tanfolyamra legkevesebb huszonöten, legtöbbször hatvanan jelentkeztek, az országos találkozókon körülbelül százan jelennek meg. Mindig túljelentkezés van, még sohasem küzdöttünk résztvevő hiánnyal.

O. J.: Milyen módon tartják egymással a kapcsolatot a drámapedagógiát művelő hazai pedagógusok?

R. Cs.: Egyetlen lehetőség erre a Nagyváradi Országos Drámapedagógia Napok alkalmával adódik.

O. J.: Az Országos Drámapedagógiai Napok szervezésének ötlete is a te személyedhez kötődik. Nagyváradon több alkalommal volt ilyen rendezvény,

melyre sokan eljöttek az ország minden részéről. Milyen célt tűznek maguk elé ezek az alkalmak?

R. Cs.: Amikor még csak izlelgettük a drámapedagógiát, aradi, sepsiszentgyörgyi, székelyudvarhelyi pedagógusokból létrejött egy „mag”, mely elhatározta, hogy megalapítja a Romániai Magyar Drámapedagógiai Társaságot. Az aradi Matekovics Mária volt az elnöke, ő jegyeztette be a társaságot, én az egyik alelnök voltam. Működött is négy évig. Ez a társaság azzal a céllal jött létre, hogy egybefogja az ország különböző részein dolgozó „drámásokat”. Mikor felbomlott, jött az az ötlet, hogy folytassuk a munkát úgy, hogy évente legalább egy országos méretű rendezvényt szervezzünk meg. Azóta is folytatjuk.

Cél? A szakmai fejlődésen, újabb és újabb információkhoz jutáson túl cél az is, hogy tanfolyamainkon energiával, lendülettel, lelkesedéssel és humorral töltődjenek fel a pedagógusok. Mindig erősít minket a nagy érdeklődés, az ad erőt, hogy folytassuk ezt a munkát. Ugyanígy a visszajelzések is. Egyet hadd meséljek el. Arad megyéből érkezett egy kollégánk, aki árva gyerekekkel dolgozik nap mint nap. Hogy milyen az ő munkája, azt csak ő tudja, mi „elkényeztetett” pedagógusok legfeljebb csak sejtjük. A háromnapos tanfolyamunk után azt írta: „azt hittem három hetes szabadság után vagyok, ahol testem, lelkem és szellemem is táplálták”. Egy ilyen visszajelzéstől évekig tudok lelkesen dolgozni, annyi erőt ad.

O. J.: Milyen elvárásokkal érkeznek a programra és milyen visszajelzéseket adnak utólag a résztvevők?

R. Cs.: Mindig sok-sok gyakorlatot, játékot, bemutatóórát várnak. A drámapedagógiában először a gyakorlatokkal ismerkedik meg a résztvevő, a megtapasztalás után jön az elméleti anyag. Ettől is izgalmas. Az agyat nem elég táplálni, az érzelmekre kell hatni, úgy a felnőttképzésben, mint az iskolában.

A visszajelzéseket sokáig gyűjtöttem, olyanok voltak, hogy csüggedő napjaimon néha elővettem, s megint szárnyra keltem tőlük. Vajon nagyképpen hangzik, ha azt mondom, hogy zömében pozitív visszajelzéseket kaptunk ezidáig?!...

O. J.: Az idei találkozó több mint száz résztvevőt vonzott Nagyváradra. Kérlek, beszélj el ennek a programnak a „történetét”!

R. Cs.: Összeül az öttagú „bizottság”. Beszélgetés:

- Megcsináljuk?
- Nincs rá pénz.
- Úgy, mint régen, pénz nélkül.
- Próbáljuk meg.
- Belevágunk?
- Kit hívjunk meg?

- Kit szerettél meg legutóbb?
- Tegy Tibit.
- S ki legyen még?
- Rozika, Nóra, Kiss Tibi s az asszonykája és Kunné Ani.
- Ők barátok, pénz nélkül is tanítanak, s Tegy Tibi?
- Megkérdezzük...szerintem Rozika-tanítvány, mi „fajánk”.
- Ki, hol alszik?
- Nálam négyen.
- Nálam is négyen. Elküldöd a családodat?
- Persze. Nem lázadnak, már megint dráma?
- Megértőek.
- Nálam bárki, ahány maradt.
- Hány csoport legyen?
- Elég kettő.
- És ha több lesz? Nem utasítunk vissza senkit.
- Hol tartsuk meg?
- Ahová befogadnak.
- És a menü? Majd egyeztetek még az önkéntes szülőkkal.
- Nem mész ezzel a szülők agyára?
- Megkérem, legyen ez a segítség nőnap, év végi ajándék, ha szeretnek.
- Ez zsarolás?
- Ez az ára, ha hozzám jár a fia, lánya.
- Ugye, milyen egyszerű?

O. J.: Az az idei Országos Drámapedagógiai Napokon is megmutatkozott, hogy a „drámás” világ afféle nagy családként funkcionál. Teljesen elmosódtak a határok a résztvevők között: életkortól, ilyen (vagy más) irányú képzettségtől, iskolai státusztól függetlenül közvetlenül, segítőkészen, szeretettel viszonyultak egymáshoz a jelenlévők. Bár egy ilyen kaliberű rendezvény alaposan stresszelhette volna a szervezőket, ennek seholy sem látszott nyoma. Osztályod gyermekeinek szülei is úgy vettek részt a háttérmunkákban, mintha csak otthoni családjukat segítenék. Hogyan csináljátok? Avass be a „titkokba”!

R. Cs.: Hadd őrizzem meg e titkot. Mégis annyit elárulok: a szeretetről, a segítségadásról, a barátságról nem beszélni kell, éreztetni!

O. J.: Jól látszott, hogy a hat neves magyarországi szakember is egészen otthon érezte magát a programon. Jól érzékelem, hogy az „élmény” számukra is fontosabb volt, mint – például – a munkájukért nyújtandó/nyújtott anyagi juttatás? Ki mit hozott Váradra? Mit tudsz arról, hogy ők milyen tervekkel, gondolatokkal érkeztek, és milyen tapasztalatokkal, benyomásokkal távoztak?

R. Cs.: Ha erre a kérdésre érdemben válaszolnék, akkor egy könyvet is lehetne írni, hiszen a hat előadó munkássága külön egy-egy fejezet. Azokról, akik már régebről járnak hozzánk tudom (Kovács Andrásné, Előd Nóra, Kiss Tibor, Kovács Éva, Kunné Anikó), hogy azért szeretnek hozzánk jönni, mert felvillanyozza őket az a lelkesedés, tudásszomj, amit itt találnak. Kreatívknak tartják a hazai pedagógusokat, gazdagabb az érzelmi világunk is, mondják. Tegyi Tibor először volt nálunk, de amint hazaért, ő ezt írta: „Minden elismerésem a Tied és azoké az embereké, akik melletted állnak. A dráma lényegét valószínűleg meg a munkáttal.”

Mindig az előadóra bízom, mit hozzanak, ritkán azért vannak kéréseink. Ilyen módon azt hiszem, mindenki azt hozza, ami a szíve csücske, s akkor ő maga is alig várja, hogy azt „letaníthassa”. Azért arra oda szoktunk figyelni, hogy valaki elmélettel is készüljön, s hogy a dráma különböző területeit öleljük fel.

O. J.: Milyen „tanulságok”, ötletek, tervek fogalmazódtak meg benned az idei rendezvény lejárta után?

R. Cs.: Sok a száz ember egy helyen, egy épületben, bár ennek is volt várársa. Jövőre újra megpróbálom megszervezni, akár zsíros kenyérral.

O. J.: Ezek a találkozók képzési alkalmak is egyben, bár a drámapedagógiában való elmélyüléshez, annak elsajátításához hosszabb időre van szükség. Milyen képzési lehetőségek állnak rendelkezésére az ilyen irányban érdeklődő pedagógusoknak? Hogyan juthat el valaki a módszer alapos birtoklásáig?

R. Cs.: Tanulni lehet. Én sem itthon tanultam meg mindent. Pénzt, időt, energiát nem sajnálva el kell járni különböző magyarországi képzésekre, s itthon kihasználni, ha akad ilyen lehetőség. Ha egy városban, megyében akadnak drámapedagógia iránt érdeklődők, összeállnak, és megszerveznek egy képzést, előadókat hívnak. Ha bevezetik a pedagógusképzés programjába, akkor készen kapják, ám 20–30–60 óra nem elég. A Magyar Drámapedagógiai Társaság, a mi műhelyünk nyitott arra, hogy segítsen az érdeklődőknek. (Legfeljebb pontot nem érő papírost kapnak a képzésről, de hát aki tudni akar, s nem papírt kér...)

O. J.: Milyen közelebbi-távolabbi „drámás” vágyaid, terveid vannak?

R. Cs.: Képeszkodom ebbe a „szerelembe”, mert egészségesen tart lelkiileg, szellemileg, mentálisan, s még testileg is. Ha külsőleg öregszem is, de 63 éves koromig kisgyerekek közt maradhatok, akkor valami bennem fiatal kell hogy maradjon. Tehát júniusban „szaladok” is egy budapesti mesterkurzusra. Aztán hintem tovább a magot...